

Best profession: meer dan kennis en vaardigheden

4

Bij het toelichten van de term *best profession* kun je redeneren vanuit de professionele handelingsrationaliteit. Dan gaat het al snel over unieke kennis en vaardigheid, autonomie, toewijding en discretionaire bevoegdheden. Maar het gaat ook over de professionele context die wordt bepaald door de mensen met en voor wie je werkt. Wat speelt er bij *best profession*?

Best profession is bijvoorbeeld dat je bent opgenomen in verschillende netwerken, op verschillende schaalniveaus, en dat je daartussen moet kunnen schakelen³. Maar ook dat je organisatorische setting dynamisch is en niet ophoudt bij je corporatie, laat staan bij je 'afdeling'. Eigenlijk heeft het ook weinig zin om over 'de' organisatie te praten, je moet het – zeker in de wijkaanpak – over handelen en organiseren hebben. En je moet dan wel goed weten waar je van bent en waarvan niet, je bakent dus je vak af. Maar je context is óók: de kwalificatiestructuur waarin jouw beroep is opgenomen, de beroepsvereniging waarvan je deel uitmaakt, de koepel die je belangen behartigt, de kennis die je met je vakgenoten deelt om het vak steeds verder uit te bouwen. Valt dat allemaal onder *best profession*?

HANDELINGSRATIONALITEITEN

'Verlos ons van de wolk van beleidsonzin!' Zo is samen te vatten wat professionals roepen naar bestuurders, managers en beleidsmakers. Geef de toegewijde, autonome professional in het maatschappelijk middenveld maar wat 'bevrijdende kaders' en laat het daarbij. Geredeneerd vanuit hun eigen handelingsrationaliteit hebben professionals daarin ook helemaal gelijk. Maar er zijn nog meer rationaliteiten van belang, in corporaties en ook in de samenwerkingsverbanden in de wijk. Dat wéten professionals ook, of ze zouden het moeten weten. En zij niet alleen. Redeneer bijvoorbeeld eens vanuit de politiek-bestuurlijke handelingsrationaliteit. Of de bedrijfsecono-

mische, de burgerlijke of de maatschappelijke handelingsrationaliteit. Afhankelijk van de bril die bij zo'n rationaliteit hoort, wordt gewerkt met begrippen als toegankelijkheid en rechtvaardige verdeling, met controleerbaarheid, transparantie en verantwoording, met efficiency, effectiviteit en continuïteit, met sociaal kapitaal, gemeenschapszin en welbegrepen eigenbelang. Dat is allemaal legitiem en draagt zelfs bij aan meervoudig handelen. En dat moet ook, want corporaties zijn maatschappelijke ondernemingen. Het zijn hybride organisaties. Er zijn dan ook verschillende 'logica's' tegelijkertijd aan het werk, wat verschillende handelingsrationaliteiten met zich meebrengt. En die zijn allemaal nodig. Nu geldt die laatste constatering trouwens niet alleen voor volkshuisvesters maar voor het hele maatschappelijk middenveld. Misschien zelfs wel voor elke moderne organisatie die zich in de hedendaagse, complexe samenleving beweegt. Hoe belangrijk ook, met zulke algemeen geldige wijsheden zijn we er dus nog niet. Dat geldt trouwens ook voor de veelgehoorde roep om procesvaardigheden, netwerkqualiteiten en alliantievaardigheden.

MONOPOLIEPOSITIE

Bij beroepen als leraar, opbouwwerker of verpleegkundige hoeven we niet naar de inhoud van hun professionaliteit te zoeken. De bijbehorende competenties zijn inherent aan de beroepsuitoefening, de professionaliteit is als zodanig object van een erkende kwalificatiestructuur en het hart van het professioneel handelen (de professionele autonomie) is formeel erkend. Professioneel werk wordt gedaan door een specialist die er vanwege een specifieke expertise in is geslaagd zijn toegang tot een afgebakende set van taken in meer of mindere mate te monopoliseren (de op Abbott gebaseerde WRR-definitie uit *Bewijzen van goede dienstverlening*). Dit is een strenge definitie. Of volkshuisvesters volgens deze definitie professionals zijn kan met recht worden betwist. Dat neemt niet weg dat ze wel heel goed zijn in het realiseren van goede, betaalbare huisvesting in een prettige,

Bij beroepen als leraar of verpleegkundige hoeven we niet naar de inhoud van hun professionaliteit te zoeken

³ Zie ook: *Leren schakelen. Naar effectieve samenwerking in wijken en buurten*. Futura, februari 2008.

Voor 'wijkwerk' kan geen 'body of knowledge and skills' uit de kast worden getrokken

leefbare omgeving. In het creëren van maatschappelijke voorzieningen, het signaleren van kansen en problemen van bewoners, het spelen van een bemiddelende rol en last but not least het ter beschikking stellen van middelen. Tegelijkertijd weten we allemaal dat er voor 'wijkwerk' of voor 'volkshuisvesting' geen zogenoemd 'body of knowledge and skills' uit de kast kan worden getrokken. Het goede nieuws is dat er de laatste tijd wel allerlei 'body parts' worden gebundeld en ontsloten. Niet alleen via kennisplatforms en cursussen. Maar ook via het reguliere onderwijs. Denk aan onze eigen mbo Wijkwerk in Tilburg die in april 2009 van start gaat; een samenwerking met Studio T van Helicon opleidingen. Denk aan de hbo-master Sociale Architectuur in Den Haag, aan al die andere initiatieven in het land om van wijkwerk een échte professie te maken. Er zijn flinke stappen gezet, en het is dan ook tijd om de volgende stap te zetten in de professionalisering van de volkshuisvesting en het wijkwerk.

UNIEK WERK IN DE WIJKEN

Wat is er nu zo uniek aan het werk van corporaties in wijken dat daarvoor een eigenstandige professionaliteit nodig zou zijn?

- Op de eerste plaats zijn dat natuurlijk de *kwaliteiten* die nodig zijn om goede woningen en goed wonen te realiseren. Het gaat om de twee traditionele centrale functies van corporaties: de vastgoed-functie (investeren in en beheren van woningen) en de maatschappelijke functie (bieden van betaalbare woningen aan lagere-inkomensgroepen). We zijn en blijven volkshuisvesters. We zijn geen politieagenten, welzijnswerkers of onderwijzers. We huisvesten. En de technische en financiële kant daarvan hebben we goed onder de knie. Met onze ingenieurs (eigen professie) en onze fineuten (eigen professie) zit het wel goed.
- Op de tweede plaats gaat het erom de *impact* van het wonen en de woonomgeving op de kansen en (oplossing van) problemen van mensen *te doorzien*. Om ze vervolgens te kunnen gebruiken in het

dagelijks werk. Het gaat hier om de verbreding van de maatschappelijke functie van corporaties. Het gaat allang niet meer alleen om het 'bieden van betaalbare woningen aan lagere-inkomensgroepen'. Het betreft ook leefbaarheid en sociale stijging. We blijven huisvesters, dus we moeten het van de impact van het wonen en de woonomgeving hebben. Maar hoe zit dat dan precies in elkaar? Dit is hoogcomplex materie want 'de impact van wonen op...' is afhankelijk van inzicht in de relaties tussen de temporele, fysieke, economische, sociale en culturele dimensies van het leven. En de vertaling van dat inzicht in acties die mensen helpen om zich – langs de lijn van het wonen – te verbeteren. En zo duidelijk zijn al die relaties (nog) niet. De weg van het wonen en de woonomgeving heeft zo zijn beperkingen, dat zien we ook terug in de wijkaanpak.

INDIVIDUELE OMSTANDIGHEDEN

Op het inkomen, het opleidingsniveau en de kansen op de arbeidsmarkt van huurders heeft de corporatie nauwelijks directe verantwoordelijkheid en dus ook minder invloed. Dat is geen wegduiken, dat is je eigen grenzen erkennen. En dat is heel professioneel. De grootste beleidseffecten bij dit type problematiek zijn te verwachten van maatregelen op een heel ander schaalniveau dan dat van de wijk of buurt. De structurele problemen die sociale stijging belemmeren hebben vooral te maken met achterstanden in onderwijs en werkervaring. Een wijkwerker is afhankelijk van wat er is geregeld op het niveau van de stad, de regio, het land zelfs. Ook de effecten van herstructurering (sloop en vervangende nieuwbouw) op leefbaarheid zijn allesbehalve onomstreden. Structuur en bevolkingssamenstelling van een wijk veranderen er wel door, maar het zijn de individuele omstandigheden die van doorslaggevende invloed zijn.

Er lijkt dus behoefte te zijn aan interventies die doorwerken op het niveau van het individu en diens onmiddellijke context. Daarvan mag een gunstige invloed worden verwacht op het collectief. En dan moeten we niet in dezelfde valkuil stappen als bij het 'heilig verklaren' van het wijkniveau is gebeurd. De grootste beleidseffecten zijn te verwachten van beïnvloeding van het individuele niveau, maar die uitwerking vergt dus niet alléén interventies op het individuele niveau.

Met het voorgaande is ook helemaal niet gezegd dat herstructurering of andere vastgoedgebonden maatregelen er niet toe doen. Dat doen ze wel, maar alleen als de set aan in te zetten interventies 'sluitend' is. Zo'n set van maatregelen kan best wijkaanpak worden genoemd, dat is maar een naam. Zolang een naam eenduidig op zinnige inhoud wordt geplakt volstaat dat. Maar om van de wijkmythen af te komen is het besef dat het gaat om gebiedsgericht werken met en voor individuele bewoners wel essentieel.

WIJKNIVEAU ESSENTIEEL?

Is het wijkniveau hiermee irrelevant? Nee, verre van dat. Het schaalniveau wijk is voor maatschappelijk ondernemers – en voor volkshuisvesters in het bijzonder – essentieel om de volgende redenen:

1. Het wijkniveau is voor maatschappelijke dienstverlening de meest aangewezen schaal. Het verenigt de eisen van burgers (nabijheid/toegankelijkheid van voorzieningen) met de bedrijfseconomische eisen van organisaties om op verantwoorde schaal voorzieningen en accommodaties te kunnen ontwikkelen en exploiteren. Daarom is het niveau van de wijk juist voor maatschappelijke ondernemingen essentieel. Wij zijn als volkshuisvesters in staat om dat inzicht op zo'n manier in fysieke infrastructuur te vertalen dat individuele én collectieve belangen ermee worden gediend. Dat goede ruimtelijke ordening en een uitgekiende vastgoedstrategie dat vermogen hebben staat buiten kijf. De meest basale voorbeelden zijn gezondheidseffecten en veiligheid. De individuele burger, maar ook zorgverleners en -verzekeraars hebben allen belang bij goed wonen. En een veilige leefomgeving is essentieel voor de individuele burger, de politie en de totale gemeenschap. Goed wonen, beter leven; dat is van oudsher het adagium in de volkshuisvesting. Maar de effecten van het fysieke gaan verder. Vastgoed kan ook als vliegwiel fungeren in de sociale, economische en culturele pijlers, juist door op genoemde knooppunten ruimten te creëren waarin bedrijvigheid, ontmoeting en ontwikkeling zich kunnen voordoen. Voor dat type voorzieningen is het niveau van de wijk de meest aangewezen schaal.

2. Ook is het hanteren van het wijkniveau als bestuurskundig orde-ningsprincipe meer dan raadzaam. Maatschappelijke spelers (zoals

politie en welzijnswerk) organiseren zich meer en meer wijkgericht omdat de overheid daarop krachtig aanstuurt. Hoe meer het rijk immers neerlegt bij de gemeenten, hoe meer het wijkgericht organiseren een vlucht neemt. De WMO (en bijbehorende sturings-mechanismen) is daarvan wellicht het meest duidelijke voorbeeld.

Na het ontwikkelen van beroepsopleidingen komt de volgende stap in onze professionalisering. Door al het onderzoek dat wordt gedaan, de experimenten die we opzetten, de praktijkervaringen die we delen, leren we steeds beter zien hoe de relaties tussen het temporele, fysieke, economische, sociale en culturele in elkaar zitten. Als we het bevorderen van leefbaarheid en sociale stijging serieus nemen, zetten we mensen en middelen in voor zulk onderzoek. Dan laten we zien dat professionalisering ons ernst is. Omdat we continu werken aan het volkshuisvestelijk body of knowledge en de bijbehorende skills gaan-deweg steeds beter leren toepassen. Dat daarvoor goede verbindingen tussen theorie en praktijk, tussen beleid en uitvoering nodig zijn behoeft geen verder betoog. ■

Dit hoofdstuk is geschreven door Jan Kammeyer, directeur Futura.

Als we het bevorderen van leefbaarheid en sociale stijging serieus nemen, zetten we daarvoor mensen en middelen in